

VRATISLAV JANÁK

**NOVÁ LOKALITA S LINEÁRNÍ KERAMIKOU
A MORAVSKOU MALOVANOU KERAMIKOU
U KUCHAROVIC NA ZNOJEMSKU**

Zásluha o objevení nové archeologické lokality u Kuchařovic, okr. Znojmo, náleží Karlu Rychlíkovi ze Suchohrdel u Znojma, který na ni v srpnu 1972 upozornil vedení Archeologické expedice katedry prehistorie filosofické fakulty UJEP a Jihomoravského muzea ve Znojmě, která má trvalé pracoviště v Těšeticích-Kyjovicích. Její pracovníci, mezi nimi i autor článku, potom provedli ve dnech 26. a 27. září 1972 na označeném místě zjišťovací průzkum a menší záchranný výzkum,¹ neboť záchranné výzkumy na katastrech sousedních obcí náleží mezi vedlejší úkoly (jako je např. popularizace zájmu o pravěké památky mezi širokými vrstvami místního obyvatelstva), které expedice v rámci svých možností plní kromě svého úkolu hlavního — výzkumu neolitické opevněné osady. Zpracování výsledků záchranného výzkumu u Kuchařovic připadlo na autora této zprávy.²

Lokalita se nachází na pozemku č. 814, trať „Dolní Kasperek“, katastrální území Kuchařovice. Jde o pole JZD Kuchařovice, jež leží na mírném jihovýchodním svahu těsně u okraje obce Suchohrdly, při okresní silnici Suchohrdly-Kuchařovice (obr. 1).

Po příchodu na místo jsme provedli povrchový sběr na ploše, která je na obr. 1 přibližně vymezena vyšrafováním,³ a získaný materiál jsme sloučili s keramikou, kamennou industrií a zlomkem (kyčlí) plastiky, jež nám předal K. Rychlík jako výsledek svých dřívějších sběrů na lokalitě. Na povrchu zkoumané plochy se rýsovalo několik dosti velkých skvrn, které svým zbarvením, lišícím se nápadně od okolní půdy a značnou koncentrací materiálu signalizovaly objekty. Skrz jednu z nich, která vynikala koncentrací keramiky kultury s MMK a která se přibližně shodovala s místem, kde K. Rychlík našel zlomek plastiky, jsme vedli

¹ Záchranný výzkum mohl být proveden jen částečně; šlo o poměrně velkou plochu a obvyklé potíže konce výzkumné sezóny, tj. nedostatek pracovních sil a nepřízeň počasí, se projeví v plné míře.

² Čhtěl bych na tomto místě poděkovat doc. dr. V. Podborskému, CSc, který mi přispěl radou i zapůjčením literatury, prom. hist. J. Jarošovi za konzultace nad materiálem lineární keramiky, dr. P. Košťálovi za konzultace nad materiálem MMK a M. Bálkovi a J. Kamenské za významnou pomoc při dokumentaci materiálu.

³ Ve zbývající části pozemku je vinohrad; část pozemku, která je na plánu vyšrafována, byla letos bramborištěm a postupem doby bude pravděpodobně přeměněna na vinohrad také. S tím souvisí i provedená hluboká orba, zmíněná níže.

sondu tvaru T a podařilo se nám zachytit jámu kultury s MMK, resp. její zbytky (toto místo je na obr. 1 vyznačeno bodem). Na poli byla totiž provedena hluboká orba (viz také pozn. 3) a při zřejmě mělkém zahloubení objektu (v zkoumaném místě byl rostlý terén 90 cm pod povrchem) zničila jeho případnou stratigrafickou vypovídací schopnost.

Na zkoumaném místě vypadala situace následovně:

- a) v hloubce asi 0—40 cm byla tmavší kulturní výplň jámy,
- b) v hloubce 40—60 cm byla vrstva povrchové ornice,
- c) v hloubce asi 60—90 cm byla spodní část jámy. Dno objektu bylo tvořeno žlutou drobivou skalou.

Obr. 1. Kuchařovice, okr. Znojmo. Místo výzkumu v poloze „Dolní Kasperek“.
(Kresba: M. Bálek)

Při rozrušení jámy radlicí pluhu došlo také k promíšení materiálu, takže v prvních dvou vrstvách byly kromě předmětů MMK také střepy LK, středověké střepy, novověké střepy a recentní předměty z povrchu. Ve spodní části jámy (zachyceno „in situ“) pak byly střepy MMK a LK. Podle utváření spodní části a dna se jednalo o mísovité zahloubenou jámu o průměru asi 1 m.

Materiál

Získaný materiál⁴ (keramika, keramická plastika, mazanice, štípaná i broušená kamenná industrie, neopracované kosti a surovina červeného barviva-krevel?) náleží jednak kultuře s LK, jednak kultuře s MMK.⁵ Kulturní příslušnost byla také jedním z kritérií, jež jsem použil při rozdělení materiálu pro popisy, druhým kritériem bylo místo nálezů. Rozeznávám nálezy z povrchového sběru a nálezy z výkopu, přičemž druhé nazývám „materiálem z objektu“, ačkoliv jsem si vědom, že toto označení není vzhledem k nálezovým okolnostem zcela přesné, zejména ne pro lineární keramiku takto získanou.

Povrchový sběr

Lineární keramika

1. Střep z většího bombovitého tvaru s dovnitř zataženým okrajem. Barva vně světlehnědá, uvnitř tmavěhnědá, na lomu černá. Materiál s příměsí tuhy. Střep je po obou stranách hlazen a na vnější straně zdoben dvěma řadami dvojitých nehtových důlků, a to tak, že jedna řada jde obvodově pod okrajem, druhá šikmo po výdutí. (obr. 2:19)

2. Ploché dno pravděpodobně větší misky. Barva — vně, uvnitř i na lomu kolísá v různých odstínech hnědé, uvnitř světlejší, venku do červená. V materiálu je silná přísada drobných křeméneků, takže je na dotek drsný.

3. „Zobákovité“ úško. Barva vně, uvnitř i na lomu střídavě světlehnědá a černá. Materiál je obdobný jako u č. 2.

4. Ploché dno větší nádoby, asi putny. Barva vně i uvnitř světlehnědá, na lomu černá s červenými skvrnami. Materiál s příměsí tuhy. Tloušťka kolísá mezi 1—1,5 cm.

5. Část okraje a krátkého, velmi málo rozvětveného hrdla lahvovité nádoby. Barva vně i uvnitř světlehnědá, na lomu černá. Materiál s příměsí tuhy, potahová vrstvička porézní, velmi snadno se stírající. Tloušťka 0,9 cm (obr. 2:11).

6. Střep z výdutě menší nádoby. Barva vně, uvnitř i na lomu světlešedá. Povrch vně zdoben rytými liniemi a ornamentem „notových“ značek. Dále je na povrchu plastická vypulnina pravidelného tvaru. Materiál jemně plavený. Tloušťka 0,6 cm (obr. 2:2).

7. Střep z kulovité výdutě. Barva vně i uvnitř šedočerná, na lomu světlešedá. Materiál jemně plavený, potahová vrstvička pravděpodobně tuhová. Povrch vně zdoben dosti širokými rytými liniemi. Tloušťka 0,8 cm. obr. 2:7).

8. Střep z výdutě. Barva na povrchu světlehnědá (potahová vrstvička), uvnitř a na lomu černá. Materiál s příměsí tuhy. Povrch zdoben vodorovnou dvouřadou dlouhých vrypů. Tloušťka 0,9—1 cm.

9. Dovnitř zatažený okraj tuhované nádoby. Barva vně i uvnitř černá, na lomu světlehnědá. Materiál plavený. Povrch po obou stranách vyleštěn a na vnější straně výzdoba rytých linií (obvodová linie s důlkem jde pod okrajem, z ní šikmo doprava jdou tři linie, z nichž krajní levá je protata vodorovným „železovským“ zásekem. Tloušťka 0,6 cm. (obr. 2:3).

10. Střep z výdutě. Barva vně i uvnitř hnědá, na lomu černá. Materiál plavený, s příměsí tuhy, povrchová vrstvička se snadno stírá. Vnější strana zdobena páskou, vyplňovanou rýžkami. Tloušťka 0,8 cm (obr. 2:6)

11. Střep z výdutě polokulovité nádoby. Barva vně, uvnitř i na lomu světlehnědošedá. Materiál plavený. Povrchová vrstvička se snadno stírá. Na vnější straně zdoben nepřilíživou výraznou kumulací prstových důlků nepravidelného tvaru. Tloušťka 0,8 cm (obr. 2:4).

12. Střep z výdutě polokulovité nádoby. Barva vně světlešedá s černými skvrnami, uvnitř a na lomu světlešedá. Materiál jemně plavený, vypálení velmi dobré. Výzdoba protínajících se rytých linií ve styčných bodech. Ryté linie jsou dosti široké. Tloušťka v dolní části 0,5 cm, v horní 0,8 cm (obr. 2:5).

⁴ Materiál nemohl být z časových důvodů dosud zařazen do inventárního systému Jihomoravského muzea, kam bude předán, a proto je označován v popisech pouze pomocnými pořadovými čísly.

⁵ Středověké střepy jsem při klasifikaci pominul.

13. Střep z výdutě. Barva vně světlehnědá, uvnitř světlehnědá, na lomu černá. Materiál porézán s příměsí tuhy, povrchová vrstvička se snadno stírá. Povrch vně zdoben nehtovými vrypy. Tloušťka 0,9 cm (obr. 2:1).

14. Střep z okraje půlkulovité misky. Barva vně i uvnitř černá, na lomu bělavá. Materiál jemně plavený. Na vnější straně výzdoba rytých linií a „notových značek“. Tloušťka 0,6 cm. (obr. 2:8).

15. Vysoký a štíhlý kopytovitý klínek. Týl a ostří jsou lehce poškozeny. Šířka podstavy 1,5 cm, délka 10 cm, výška 2,7 cm (obr. 2:13).

Kromě popsaných nálezů bylo získáno ještě asi sto dalších střepů, zdobených ornamentálně (ryté linie, „notové značky“, nehtové vrypy i prstové důlky) i plasticky (jazykovitý výčnělek, nazpět k tělu dádky přitažený, úzký vodorovně protažený výčnělek), i střepů nezdobených, často z velkých nádob s uchy, nebo samotná ucha (běžných typů s vertikálním i horizontálním provrtem).

Moravská malovaná keramika

16. Střep z výdutě. Barva vně, uvnitř i na lomu světlehnědá. Materiál s příměsí křemene a slídy. Na vnější straně vertikálně protažený plastický výčnělek (délka 4,5 cm). Tloušťka střepu 0,8 cm (obr. 2:15).

17. Rovné dno pravděpodobně z putny. Barva vně hnědá s černými skvrnami, uvnitř hnědá (světlejší než vně), na lomu rezavěhnědá. Materiál zrnitý s příměsí křemene.

18. Okraj nízké misy s rozevřeným hrdlem. Barva vně hnědá, uvnitř černá, na lomu světlehnědá. Materiál se slabší příměsí křemene. Povrch je vně vyleštěn, uvnitř hlazen. Tloušťka 0,8 cm, na lomu 1,1 cm, pravděpodobný průměr okraje 36 cm (obr. 2:17).

19. Střep z výdutě. Barva na vnějším povrchu a na lomu černá, uvnitř hnědá. Materiál zrnitý s příměsí křemene. Na vnější straně pupík tvaru „soví hlavičky“. Tloušťka 0,9 cm (obr. 2:10).

20. Střep z výdutě, s rohatým uchem. Barva vně a uvnitř hnědá, na lomu rezivěhnědá. Povrch oboustranně hlazený. Tloušťka 0,8 cm.

21. Střep z hrdla. Barva vně cihlově červená, uvnitř hnědá, na lomu bělošedá. Povrch je oboustranně hlazený.

Dále bylo při povrchovém sběru získáno několik předmětů, jejichž kulturní příslušnost lze těžko určit: těrka na obilí s podložkou a čtyři kusy hrubé štípané industrie.

Objekt č. 1

Lineární keramika

Nevýrazná nevelká kolekce malých střepů, z nichž několik je zdobeno rytými liniemi, ostatní jsou nezdobeny. Materiálová a technologická stránka odpovídá keramice ze sběru.

Moravská malovaná keramika:

22. Zlomek okraje tenkostěnného pohárku s rozevřeným hrdlem a dva zlomky z téže nádoby. Barva vně i uvnitř světlehnědá do oranžova, na lomu světlešedá. Povrch se snadno stírá. Materiál jemně plavený. Tloušťka 0,2 cm (obr. 2:18).

23. Zlomek z výdutě tenkostěnného pohárku (z téhož, jako č. 22), na lomu těla s malým, svisle podélným plastickým výčnělkem. Barva vně, uvnitř i na lomu světlehnědá až oranžová. Materiál jemně plavený, povrch se snadno stírá. Na vnější straně povrchu jsou zbytky červené malby. Tloušťka 0,2 cm, v místě zalomení těla 0,6 cm. (obr. 2:18)

24. Zlomek okraje a hrdla misky. Barva vně i uvnitř černá, na lomu černošedá. Povrch oboustranně hlazený, na něm zbytky červené a bílé malby. Tloušťka střepu 0,8 cm (obr. 2:16).

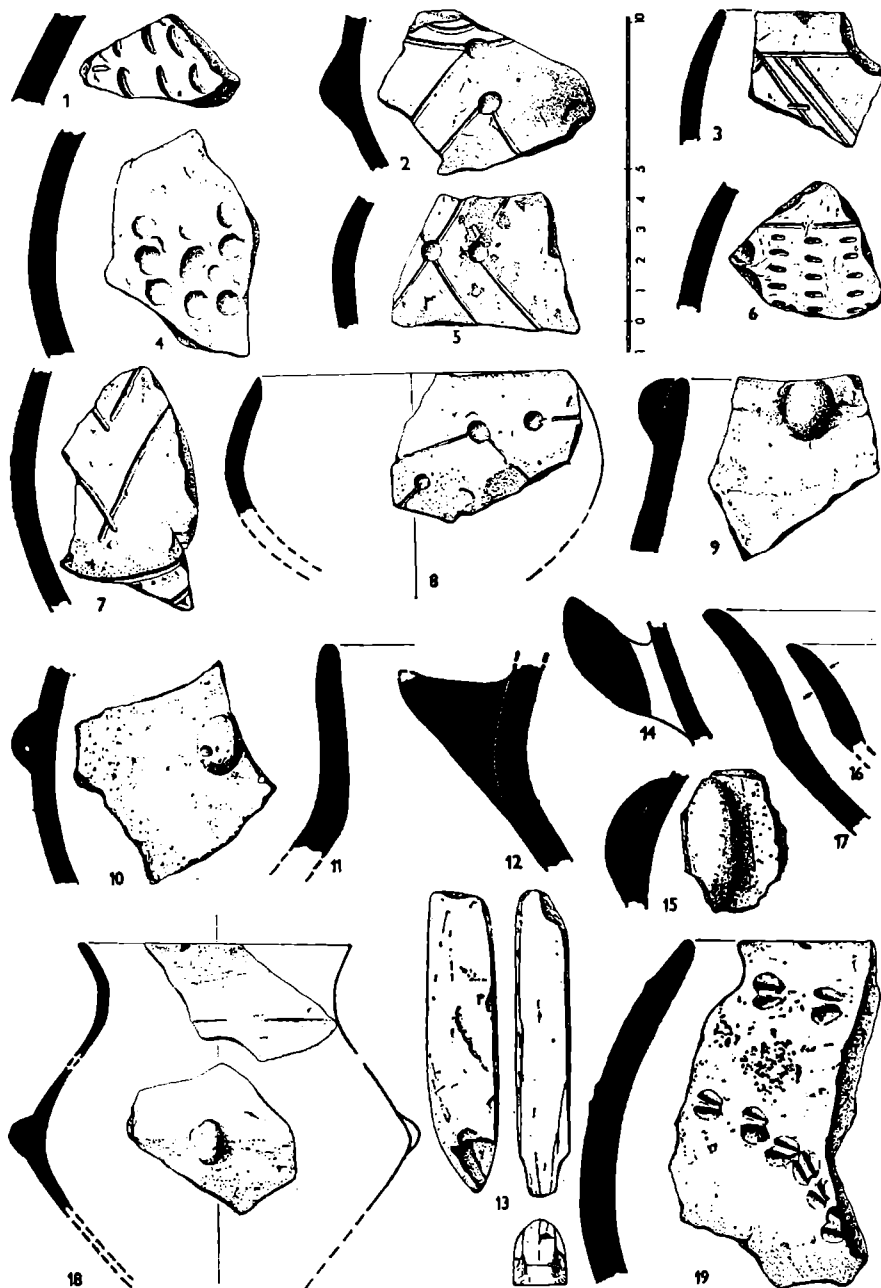
25. Zlomek z výdutě, tloušťka 0,7 cm. Všechny ostatní údaje jsou stejné, jako u č. 24.

26. Zlomek z výdutě, tloušťka 1 cm. Všechny ostatní údaje jsou stejné, jako u č. 25 a 24.

27. Fragment okraje pravděpodobně tenkostěnného pohárku. Barva vně černá, uvnitř a na lomu světlehnědá. Materiál jemně plavený. Povrch je na vnější straně leštěný, se zbytky červené malby. Tloušťka 0,2 cm.

28. Střep z výdutě putny, s rohatým uchem, strmé profílance a svislého provrtu. Barva vně světlehnědá, uvnitř bělavá, na lomu bělavá. Materiál s nepatrnou příměsí slídy a s příměsí křemene. Povrch hlazený, tloušťka asi 0,6 cm. (obr. 2:14)

29. Střep z výdutě putny s rohatým uchem. Barva vně hnědá s černými skvrnami, uvnitř černá, na lomu šedo hnědá. Materiál ostřen křemenem. Tloušťka 1–1,3 cm.

Obr. 2. Kuchařovice, okr. Znojmo. Výběr střepového materiálu z neolitického sídliště.
(Kresba: M. Bálek—J. Kamenská)

30. Střep z výdutě putny s rohatým neprovrtaným uchem. Barva vně i uvnitř černá, na lomu hnědá. Materiál ostřen křemenem, vypálení je dosti špatné. Povrch po obou stranách hlazený. Tloušťka 1—1,1 cm. (obr. 2:12)

31. Okraj hrncovité nádoby s nepřilíš rozevřeným hrdlem. Barva vně, uvnitř i na lomu světlehnědá. Materiál lehce zrnitý (ostřen slídou). Těsně pod okrajem je polokulovitý pupík, který má z obou stran lehce naznačeno propíchnutí (vodorovné). Tloušťka 0,9 cm (obr. 2:9).

32. Torzo steatopygické ženské sošky (kyčle a část pravého stehna). Na pravé kyčli zbytky červené malby, z levé je kousek uražen. Trísla jsou naznačena plasticky vhloubenými liniemi. Průběžný otvor je přesně v místě, kde bylo torzo kdysi uraženo od zbytku plastiky. Pravou kyčli této plastiky našel K. Rychlík při povrchovém sběru, druhou polovinu torza jsme našli ve výplni objektu, v hloubce asi 40 cm. Rozměry: výška torza 7,5 cm, obvod v nejširším místě 20,5 cm. (tab. XX:2)

33. Torzo ženské sošky (od pasu dolů). Soška je štíhlá, útlých boků, kolena a kotníčky jsou vyznačeny plastickými výčnělky, prsty na nohou vymodelovány nejsou, ale tvar nohou je vpředu zhruba naznačen. Větší část levého nártu je uražena. Krajina tríselní je naznačena jen lehce zahloubenými liniemi, těsně pod ní je skrz plastiku provrtán otvor. Zadek je rozdělen rytou linií, která bez přerušení pokračuje až dolů a naznačuje oddělení nohou. To je v kotníčkové partii zdůrazněno ještě plastickým zahloubením linie. Vpředu je totéž znázorněno jen lehkým zahloubením v úrovni kotníčků. Nártý, pokud se dá při stupni poškození soudit, od sebe odděleny nebyly. Rozměry: výška torza 7,5 cm, obvod v nejširším místě 9 cm (tab. XX:1).

Dále bylo z objektu získáno větší množství neopracovaných kostí, dva nevýrazné úštěpky (velmi malé v porovnání s výše zmíněnou štípanou industrií z povrchového sběru) a několik hrudek červeného barviva (suroviny). Barvivo se stopově vyskytovalo ve všech vrstvách objektu.

Klasifikace a datování

Při klasifikaci lineárního materiálu jsem se přidržel dělení, které pro Moravu vypracoval R. Tichý a v jeho poslední podobě publikoval r. 1962.⁶ Poněvadž se jedná o povrchový sběr, hlavním vodítkem klasifikace mi byla ornamentální výzdoba keramiky, dále i typologie a způsob zpracování keramické hlíny. Podle těchto kritérií spadá materiál naprostou převahou do stupně IIa tohoto dělení. Hlavním výzdobným motivem jsou ryté linie s „notovými značkami“. Velká většina takto zdobených střepů je z jemně plaveného materiálu šedých a bílých tónů (č. 6, 12), příp. s potahovou vrstvičkou (č. 7, 9). Dále se vyskytuje páska, vyplňovaná rýžkami (č. 10), kterou R. Tichý⁷ považuje za vůdčí motiv následujícího stupně, ale připouští ji i pro konec stupně IIa. Prstové důlky nepravidelného tvaru (mladší typ důlků — č. 11), nehtové vrypy a dvojitá řada rýh (č. 8) jsou průběžné prvky pro dobu trvání lineární keramiky. Střep se zataženým okrajem (č. 1), zdobený řadami dvojitých nehtových vrypů, i střep č. 9, na němž je rytá linie přetata krátkým vodorovným zásekem (jedná se pravděpodobně o ojedinělý projev železovského vlivu), zařazení do stupně IIa podporují. Tomu odpovídá i typologie získaného materiálu (pokud se dá soudit ze získaných zlomků, jde hlavně o půlkulovité nádoby se zataženým okrajem, nízké nebo kónické misky, bombovitého tvaru, láhve a putny) a jeho technologie (jde buď o jemně plavený materiál světlých tónů nebo o materiál „tuhový“ s tenkou potahovou vrstvičkou světlehnědé barvy, snadno se stírající, případně o tvrdý materiál hnědých tónů bez potahové vrstvičky, někdy hlazený až leštěný, kupř. č. 1. „Tuhových“ střepů je poměrně dost, tuhovaných dosti málo.

Můžeme tedy z dosavadních poznatků o osídlení lokality v době kultury s LK

⁶ R. Tichý, Osídlení a volutovou keramikou na Moravě, PA LIII-2, 1962, 287—295.

⁷ R. Tichý, op. cit., 292—293.

soudit, že rámcově leží ve stupni IIa Tichého dělení, přesahuje však zřejmě do předchozího i následujícího stupně, což se odráží v nalezeném materiálu (páska vyplňovaná rýzkami, difference v šířce rytých linií — kupř. na střepech č. 7 a 12 jsou značně široké, což lze považovat za určitý znak starobylosti). Bezpečně z něho můžeme usuzovat, že na lokalitě není zastoupena ani nejstarší lineární keramika, ani tzv. šárecký typ.

Při klasifikaci materiálu kultury s MMK jsem se přidržel dělení V. Podborského z r. 1970.⁸ Vzhledem k náleзовým okolnostem jsem opět použil obdobných kritérií, jako při klasifikaci lineární keramiky. Jedná se o nepříliš výrazný soubor, domnívám se však, že jsem se mohl poměrně bezpečně opřít o tyto body:

1. Výzdoba malbou

Střepey č. 24—26 nesou zbytky červené a bílé malby. Kombinace červené a bílé malby se zdá být charakteristickou pro konec stupně MMK II a pro starší část stupně MMK III jako dědictví „období polychromní keramiky“.⁹ Střepey č. 23 a 27 — tenkostěnná keramika se zbytky červené malby — se zdají být o něco starší, zbytky barvy na nich jsou ale tak nepatrné, že nelze odpovědně určit; jedná-li se o monochromii nebo poly(bi-)chromii. Ostatně červená malba na černém, resp. oranžovém podkladě může také spadat na konec stupně MMK II.

2. Výzdoba plastická

Střep č. 23 — střep tenkostěnného pohárku s vertikálně protaženým pupíkem, jež postupně ve třetím stupni mizí. Střep č. 31 s půlkulovitým, z obou stran lehce horizontálně napichnutým pupíkem pod okrajem, který ukazuje na konec MMK II nebo na začátek MMK III.¹⁰ Střep č. 17 s velkým vertikálně protaženým pupíkem a střep 30 — neprovrtnané ucho, jež také patří až k mladšímu období kultury s MMK.¹¹ Střep č. 20 s pupíkem tvaru „soví hlavičky“, který se stěží vyskytne dříve, než na konci stupně MMK II.¹²

3. Typologie nalezené keramiky

Pokud se dá poznat ze zachovaného materiálu, jde o tvary hrnců, misek, pohárů, puten. Střep č. 18 je okraj nízké nezdobené mísy s rozevřeným hrdlem, která je svou profilací analogická mísám ze Střelic — „Sklepa“ nebo ze Ctidružic¹³ a patří tedy také až k mladšímu období kultury s moravskou malovanou keramikou. Ostatní okraje, pokud se vyskytly, nejsou příliš rozevřené a snaží se zdůrazňovat svislou osu, což je podle V. Podborského jedním z nejvýraznějších typologických znaků keramiky stupňů MMK II a MMK III.¹⁴

⁸ V. Podborský, *Současný stav výzkumu kultury s moravskou malovanou keramikou*, SIArch XVIII-2, 1970, 253—270.

⁹ V. Podborský, op. cit., 260, 264.

¹⁰ F. Vildomec, *O moravské neolitické keramice malované*, OP 7—8, 1928—29; na str. 27 to uvádí pro stupeň II/1 svého dělení.

¹¹ F. Vildomec, op. cit., 29.

¹² V. Podborský, op. cit., 264; J. Palliardí, *Sídlíště z mladší doby kamenné na Boskověštně*, Pravěk VII, 1911, tab. IX:A.

¹³ V. Podborský, op. cit., obr. 12:14; V. Podborský—V. Vildomec, *Kultura s moravskou malovanou keramikou*. Zprávy ČSSA XII, 1970, sešit 1—2, obr. 7:71.

¹⁴ V. Podborský, op. cit., 260, 264.

4. Rozbor plastik

Zachovala se z nich sice pouze torza, ale hlavně u č. 33 je zřejmé, že se jedná o poměrně pokročilý typ (vyznačení kolen, kotníčků a tvaru nártů). Lze ji přičíst k plastikám typu Hluboké Mašůvky nebo k přechodnému typu¹⁵ (podobně jako č. 32) mezi typem Střelice a typem Hluboké Mašůvky.

Jak vyplývá z předchozího rozboru, lze počátek osídlení kultury s MMK klást buď na konec stupně MMK II nebo do údobí přechodu mezi MMK II a MMK III. Materiál staršího rázu nebyl na lokalitě nalezen. O konci osídlení na lokalitě se neodvažuji s určitostí vyjádřit. Můžeme pouze bezpečně říci, že doba používání prozkoumaného objektu končí během stupně MMK III, jak dosvědčuje složení jeho obsahu (červená a bílá polychromie, střep č. 30 etc. a absence některých tvarů, kupř. „sovi hlavičky“, „sigilátové“ keramiky, které patří k pokročilemu třetímu stupni a k stupni čtvrtému). Na druhé straně byly v povrchovém sběru takové tvary nalezeny (kupř. č. 18 se „sovi hlavičkou“, a střepy č. 17 a 20, jejichž povrchová úprava se zdá mít něco společného s tzv. „sigilátovou“ keramikou). Proto nelze vyloučit, že na lokalitě pokračuje osídlení až do konce třetího stupně a do stupně čtvrtého, ačkoliv žádné nálezy, které by byly vysloveně typické pro čtvrtý stupeň, nebyly získány.

Závěry

Vypovídací schopnost nálezů není tedy velká a všechny závěry jsou tím podmíněny. Ze jde o dvě neolitická sídliště (různých, časově nesouběžných kultur) na jedné poloze, lze určit bezpečně. Značná šíře nalezených keramických tvarů, přítomnost neopracovaných kostí v objektu, některé předměty specificky sídlištního určení (zrnotěrka s podložkou, plastiky) i objekty, rysující se při ohledání plochy, to dosvědčují.

Otázka velikosti a významu osídlení se ovšem bezpečně určit nedá. Zatím se zdá, že osídlení kultury s LK mělo ve své době větší význam než osídlení kultury s MMK. Při povrchovém sběru lineární keramika pokrývala celou zkoumanou plochu, keramika kultury s MMK se nacházela pouze v její horní polovině (v okolí objektu) a ne tak hustě (viz obr. 1). To však může být pouze subjektivní dojem, způsobený neúplností výzkumu. Další objekty kultury s MMK mohly být v místech kde je dnes novověká zástavba a komunikace, případně na opačné straně silnice (viz obr. 1). Zde (podle ústního sdělení) K. Rychlík nacházel již dříve archeologické předměty, v době výzkumu byla však v těch místech vzrostlá zemědělská kultura. Rovněž podíl „přepychových“ prvků v získaném materiálu MMK (tenkostěnná keramika, malování, plastiky) byl menší než na velkých sídlištích, kupř. ve Střelících nebo v Hlubokých Mašůvkách. Materiál z jednoho objektu a ze sběru není ale pro takové určení postačující, zvláště když se může jednat pouze o menší část sídliště.

V otázce vztahů kuchařovického osídlení k sousedním osadám a vzájemných vztahů neolitických kultur na jihozápadní Moravě je význam faktu, že nebyl nalezen žádný materiál výrazně ze staršího období MMK, ani žádný materiál vypíchané keramiky, poněkud snižován náleзовými okolnostmi. Domnívám se

¹⁵ V. Podborský, op. cit., 262.

však, že při velikosti zkoumané plochy, velikosti získané materiálové kolekce (několik set kusů) a značné blízkosti těšeticko-kyjovického osídlení (osada na „Sutnách“ je vzdálena vzdušnou čarou asi 5 km) s MMK převážně staršího období a s VK, a hodonického (vzdušnou čarou asi 8 km) s VK, lze jej pokládat za další, byť podmíněný, horizontálně stratigrafický důkaz o tom, že se ve znojemské oblasti střední období LK nesetkává ani se starším obdobím MMK ani s VK, a mladší období MMK s VK rovněž ne.

Na závěr bych chtěl ještě upozornit na jeden fakt, který může mít význam pro lepší poznání periodizace kultury s MMK. Materiál z objektu, který byl vzdor převrstvení poměrně kompaktním celkem, vykazuje znaky jak konce stupně MMK II, tak stupně MMK III (a spíše jeho starší části), jak bylo poukázáno již v oddíle klasifikace a datování. Podle sdělení P. Košťūřika jáma z Klentnice, kterou zpracovává, vykazuje znaky obdobné. To by mohlo pomoci (při případných dalších nálezech s obdobným složením materiálu) k rozřešení otázky, zda mezi starším a mladším obdobím kultury s MMK je prudký zlom nebo plynulý přechod, ve prospěch možnosti druhé.

НОВОЕ МЕСТОНаХОЖДЕНИЕ С ЛИНЕЙНО-ЛЕНТОЧНОЙ КЕРАМИКОЙ И МОРАВСКОЙ РАСПИСНОЙ КЕРАМИКОЙ БЛИЗ СЕЛА КУХАРЖОВИЦЕ РАЙОНА ЗНОЙМО

V 1972 году провели студенты кафедры археологии философского факультета УИЭП — сотрудники Археологической экспедиции в Тешетицах—Кийовицах — спасательские раскопки в ареале неолитического поселения близ села Кухаржовице, район Зноймо (рис. 1). Из находок из поверхности, и также из малых траншей удалось установить, что стоянка была в древности заселена народом неолитической линейно-ленточной керамики и народом моравской расписной керамики.

Из материала старшего населения интересна керамика ступени IIa по периодизации П. Тихого,⁶ из младшего неолита керамика перехода II. и III. ступени моравской расписной керамики по периодизации В. Подборского⁶ (рис. 2), и 2 торсы глиняных женских статуэток (таб. XX).

B. Я.

DIE NEUE LOKALITÄT MIT LINEARBANDKERAMIK UND MÄHRISCHER BEMALTER KERAMIK BEI KUCHAROVICE, BEZ. ZNOJMO

Am 26. und 27. September 1972 nahmen die Mitarbeiter der Archäologischen Expedition des Katheders für Prähistorie der J. E. Purkyně-Universität und des Südmährischen Museums in Znojmo eine kleine Rettungsausgrabung auf einem Acker im Kataster der Gemeinde Kucharovice, Bez. Znojmo, vor.

Bei der Durchführung der Oberflächensammlung (ihr Umfang ist auf Abb. 1 durch Schaffung gekennzeichnet) wurden einige sich abzeichnende Objekte festgestellt. Eines von ihnen (auf Abb. 1 durch einen Punkt angedeutet), eine etwa 90 cm unter der Erdoberfläche schüsselförmig eingetiefte Grube vom annähernden Durchmesser von 1 m mit Zugehörigkeit zur Kultur mit MBK, wurde ausgenommen. Auf dem Grundstück war jedoch vor der Ausgrabung eine Tiefenackerung vorgenommen worden, die zwar auf die Lokalität eigentlich hingewiesen hatte, wodurch aber die allfällige Aufeinanderfolge der Schichten zerstört wurde.

Beinahe der ganze aufgefundene Komplex besteht aus Scherben keramischer Gefäße; ferner sind es zwei Torsi einer keramischen Plastik (MBK, Steinindustrie) einige Stück von Spaltindustrie, ein hufartiger Keil, ein Mörser samt Unterlage), unbearbeitete Knochen, einige Bröckchen roten Farbstoffes. Hauptkriterium für die Datierung war demnach die Analyse der Verzierung, die Typologie und Technologie der Scherben. Die Funde der LK gehören der Stufe IIa

der Einteilung R. Tichýs⁶, also der mittleren Periode der LK in Mähren, an. Dem entsprechen sowohl Verzierung (vorherrschendes Ornament sind eingeritzte Linien mit „Notenzeichen“, in einem Fall wird die gerade geritzte Linie durch eine waagrechte Kerbe durchschnitten — Einfluss von Želiezov? — Nr. 9), Typologie (es geht grösstenteils um halbkugelförmige Gefässe, die vielfach einen eingezogenen Rand haben (sowie Technologie) dünnwandige fein geschwemmte Keramik von grauen und weissen Nuancen geht Hand mit dem Ornament der eingeritzten Linien, graphithaltige und graphitierte Keramik). In der Verzierung treten aber auch ältere) verhältnismässig beträchtliche Breite der eingeritzten Linien — Nr. 7, 12) sowie jüngere Elemente auf (durch Rillen ausgefüllter Streifen — Nr. 10). Aus all dem kann der Schluss gezogen, werden dass der Schwerpunkt der Besiedlung der Kultur mit LK in der Stufe IIa der erwähnten Einteilung liegt, jedoch nicht scharf begrenzt ist und in die vorangehende (Ib) und nachfolgende (IIb) Stufe hineinreicht.

Die Funde der MBK gehören an das Ende der Stufe MBK II und in die Stufe MBK III der Einteilung nach V. Podborský.⁸ Dies bestätigt einerseits die Verzierung durch Bemalung (Kombination von roter und weisser Malerei — Nr. 23, 24, 25, Überreste roter Bemalung auf schwarzem bzw. orangefarbenem Grund — Nr. 22, 26), die plastische Ausschmückung (Nr. 19, 22, 29, 30) sowie die Typologie (Nr. 17, 21, 30) der aufgefundenen Scherben, andererseits die Analyse der Plastiken (Nr. 31, 32). Der Beginn der Besiedlung lässt sich verhältnismässig mit Sicherheit bestimmen, hinsichtlich ihrer Beendigung kann lediglich soviel gesagt werden, das Objekt irgendwann während der Stufe MBK III unterging, im Hinblick auf einige Formen aus der Sammlung (Nr. 17, 19) kann jedoch eingeräumt werden, dass die Besiedlung während der ganzen dritten Stufe ihren Fortgang nimmt, ja dass sie sogar bis in die vierte Stufe andauerte.

Auf der Lokalität handelt es sich demnach um zwei neolithische Siedlungen (MBK und LK) in einer Lage. Das völlige Fehlen von Stichbandkeramik und älterem Material der MBK deutet darauf hin, dass im Gebiet von Znojmo die mittlere LK nicht mit der älteren MBK und SK, die jüngere MBK mit der SK zusammentreffen. Diese Tatsache wird zwar etwas durch die Fundumstände in Zweifel gezogen, kann angesichts der Grösse der untersuchten Fläche, der Menge des gefundenen Materials (einige hundert Stück) und der Nähe der Lokalitäten Kyjovice — „Sutny“ (ungefähr 5 km) und Hodonice (ungefähr 8 km) mit älterer MBK und mit SK, bzw. SK, wenigstens als sehr wahrscheinlich angesehen werden. Das Material aus dem Objekt weist (trotz der Beschädigung bildete es einen verhältnismässig kompakten Komplex) Merkmale sowohl der Stufe MBK II, als auch der Stufe MBK III auf. Ähnliche Merkmale zeigt, nach einer Mitteilung von Dr. P. Košťurík, auch die Grube aus Klentnice, die dieser bearbeitet. Beim weiteren Vorkommen analoger Fälle könnte man die Lösung der Frage der Beziehung zwischen der älteren und jüngeren Periode der MBK zugunsten eines kontinuierlichen Übergangs in Erwägung ziehen.

Übersetzt von Dr. Alfons Hubala